

ДВАДЦЯТЬ П'ЯТЬ РОКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ. БЕЗПЕКА МАЙБУТНЬОГО

Саме під такою назвою з 1 по 15 квітня 2011 року за ініціативи МНС України була проведена Інтернет-конференція, що дала можливість нашим громадянам поставити найбільючіші для них запитання та отримати кваліфіковану відповідь. Пропонуємо вашій увазі інформацію з питань радіаційної безпеки, соціального та медичного захисту постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, надану провідними експертами в цій сфері

Зокрема, відповіді на запитання надавали: завідувачка акушерським відділенням екстагенітальної патології вагітних та постнатальної реабілітації ДУ "Інститут педіатрії, акушерства і гінекології АМН України", доктор медичних наук, старший науковий співробітник Юлія Давидова; завідувач відділом координації, планування та аналізу наукових досліджень ДУ "Науковий центр радіаційної медицини АМН України", заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук Анатолій Чумак; начальник відділу пільг та компенсаційних виплат Міністерства соціальної політики України Володимир Васько та інші фахівці НА МНУ, МНС України та Адміністрації зони відчуження.

Запитання. Які заходи вживаються або плануються щодо покращення діяльності Державного реєстру України осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (далі – ДРУ)?

Відповідь. Підготовлено Програму робіт із розробки, експлуатації та розвитку автоматизованої інформаційної системи "Державний реєстр України осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи". Проектом Програми передбачається, що в перспективі роботи з розвитку Реєстру повинні проводитися за такими основними напрямками:

- підтримка побудованого та накопиченого інформаційного ресурсу на всіх рівнях Реєстру – ведення баз даних Реєстру на існуючій платформі в інтегрованому середовищі корпоративної мережі державного рівня;
- модернізація інформаційного та програмного забезпечення АІС Реєстру і його

впровадження на всіх рівнях Реєстру;

- укомплектування новими технічними засобами та програмним забезпеченням, розвиток та модернізація інфраструктури Реєстру (державний, обласний та районний рівні);

- розвиток системи телекомунікації;
- розвиток інформаційно-аналітичних засобів і використання даних Реєстру України.

Реалізація Програми забезпечить покращення матеріально-технічної бази підрозділів Державного реєстру всіх рівнів, повноту та точність інформації, що знаходиться в ДРУ. Запроваджений та реалізований також пілотний проект із аналізу стану функціонування та змісту даних ДРУ, на підставі якого розроблено план робіт із науково-методичного, інформаційного та аналітичного супроводу, розвитку й функціонування ДРУ.

Запитання. Яка нині ситуація з йодним дефіцитом в нашій країні? Порадьте, будь ласка, як цей чинник необхідно враховувати жінкам при плануванні вагітності?

Відповідь. Профілактика йодного дефіциту – це актуальна проблема. Кожна жінка, яка планує вагітність, має звернути увагу на функцію власної щитоподібної залози, забезпеченість організму йодом. Відсутність вчасної профілактики йододефіциту та корекції зниженої функції щитоподібної залози загрожує виникненням тяжких наслідків у нащадків. Попередження вродженого гіпотиреозу в дітей, народження дітей зі зниженням інтелекту і кретинізмом за рахунок вчасної профілактики йододефіциту нині є абсолютно можливим і

необхідним. На сьогодні 7 областей належать до ендемічних за йодним дефіцитом. В Україні є йодована сіль, яку радять вживати в повсякденному житті. Для вагітних рекомендується вживання препаратів калію йодиду в дозі 200 мкг на добу. На етапі підготовки до вагітності рекомендується вживання до 150 мкг вітамінно-мінеральних комплексів, які містять йод.

Запитання. Чи багато дітей народжується з вадами саме через вплив Чорнобиля на довкілля?

Відповідь. Сьогодні в Україні розвинена система перинатальної діагностики, планування сім'ї, перинатальної допомоги, завдяки чому підвищилася якість ранньої діагностики вроджених вад розвитку та диспансеризація плодів з розробкою подальшої тактики ведення таких вагітних та їх розродження. Необхідно зазначити, що на виникнення вроджених вад впливає багато факторів: наркоманія, тютюнопаління, алкоголізм, порушення харчування, в тому числі недостатність йоду, нестача вітамінів та мінералів, вживання певних медикаментів, які мають тератогенний вплив (тобто викликають порушення розвитку плоду). Високі дози іонізуючої радіації в гострому періоді мають негативний вплив на людський організм, але виразність репаративних процесів розрізняються за інтенсивністю у кожному організмі, тобто важко передбачити або спрогнозувати виникнення такої патології у конкретної людини.

Запитання. Чи будуть змінені межі 3-ї та 4-ї зон?

Відповідь. Законом України "Про правовий режим території, що зазнала радіаційного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи", встановлено критерії для визначення зон радіаційного забруднення та процедуру їх перегляду. Рішення щодо змін статусу населеного пункту (виведення за межі зон радіаційного забруднення, переведення з однієї зони до іншої) приймаються

тільки за поданнями обласних рад на підставі експертних висновків міністерств та наукових установ, визначених законодавством. Затверджуються ці зміни Верховною Радою України. Не зважаючи на те, що радіаційна ситуація на територіях суттєво змінилася за 25 років від дня аварії на Чорнобильській АЕС, близько 500 населених пунктів не відповідають жодному з критеріїв віднесення до зон радіаційного забруднення, з них можуть бути зняті будь-які обмеження щодо ведення господарства. Жодна обласна рада не робила подання про виведення населених пунктів за межі зон радіаційного забруднення. Зміна статусу населеного пункту не впливає на виплату пільг громадянам. Пільги пов'язані зі статусом постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. При зміні статусу населеного пункту можуть змінитися компенсації, пов'язані зі статусом території.

Запитання. Де знайти одиниці вимірювань параметрів радіації, їх допустимі норми?

Відповідь. Принципи, критерії, нормативи та правила, виконання яких є обов'язковою нормою в політиці держави щодо забезпечення протирадіаційного захисту людини та радіаційної безпеки, викладені в Нормх радіаційної безпеки України (НРБУ-97).

Для нормування вмісту радіонуклідів у продуктах харчування існує гігієнічний норматив "Допустимі рівні вмісту радіонуклідів цезію-137 і стронцію-90 у продуктах харчування та питній воді" (ДР-2006).

МНС України в 1999 році було підготовлено та видано інформаційний бюлетень "Сучасний стан радіаційної ситуації в Україні та проблеми життєдіяльності громадян на забруднених територіях". Цей бюлетень було направлено до всіх обласних державних адміністрацій для інформування населення.

У 2008 році видано аналогічний бюлетень "Радіологічний стан територій,

віднесених до зон радіаційного забруднення (у розрізі районів)". Цей бюлетень містить роз'яснення про основні положення нормативно-правових актів із питань протирадіаційного захисту людини, викладені терміни й визначення, які використовуються в цій сфері, одиниці фізичних величин.

Для широких верств населення Міністерство може порекомендувати книгу "Радіація і людина", видану Радіологічним центром "Стаск". У цій книзі в доступній формі викладено відповідну інформацію: загальні відомості, одиниці вимірювання, вплив радіації на людину тощо.

Запитання. Скажіть, будь ласка, ким здійснюється контроль за вмістом радіонуклідів у продуктах харчування?

Відповідь. На територіях, забруднених унаслідок Чорнобильської катастрофи, впроваджена мережа радіаційного контролю, що запобігає надходженню забрудненої радіонуклідами продукції харчової, сільськогосподарської та лісової галузей до споживача. Згідно з розподілом функцій, радіологічними службами Міністерств та відомств забезпечується наступний контроль.

Контроль вмісту радіонуклідів у сільськогосподарській продукції на всіх етапах її виробництва забезпечується радіологічними підрозділами Міністерства аграрної політики, у тому числі:

контроль продукції тваринництва – радіологічними відділами обласних і районних ветеринарних лабораторій; контроль продукції рослинництва – радіологічними лабораторіями та дозиметричними постами обласних державних центрів охорони родючості ґрунтів і якості продукції;

контроль вмісту радіонуклідів у лісовій продукції (гриби, ягоди, лікарські рослини, деревина тощо) забезпечується радіологічними підрозділами Державного комітету лісового господарства;

контроль вмісту радіонуклідів у продукції, що закуповується та переробляється споживчою кооперацією на території забруднених областей забезпечується радіологічними лабораторіями та постами Центральної спілки споживчих товариств України;

контроль вмісту радіонуклідів у продуктах харчування на підприємствах роздрібно-торгівлі та громадського харчування забезпечується радіологічними службами Державного комітету з питань технічного регулювання та споживчої політики;

контроль вмісту радіонуклідів в атмосфері та водній мережі забезпечується Державною гідрометеорологічною службою;

контроль вмісту радіонуклідів у продукції харчових ринків забезпечується лабораторіями ветеринарно-санітарної експертизи;

контрольні перевірки на вміст радіонуклідів у продуктах харчування, що виробляються в приватному, колективному та державному секторі, здійснюються радіологічними відділами обласних та районних санітарно-епідеміологічних станцій Міністерства охорони здоров'я.

Протягом 2010 року вищезазначеними службами в зонах радіаційного забруднення обстежено 55 076 проб сільськогосподарської та лісової продукції; з перевищенням державних нормативів виявлено 2,4 %.

Запитання. Що необхідно вживати, аби зменшити накопичення радіонуклідів в організмі людини?

Відповідь. Зменшення накопичення радіонуклідів в організмі людини досягається шляхом зменшення надходжен-

ня їх із продуктами харчування, питною водою та повітрям. Основним дозоутворюючим радіонуклідом після аварії на ЧАЕС є цезій-137, а основним джерелом його надходження до організму – забруднене молоко. Тому, отримання "чистого" молока шляхом зменшення забруднення кормів та використання в раціоні корів спеціальних добавок, а також переробка молока в молокопродукти (сир, сметану, масло) за спеціальними технологіями, що зменшують вміст радіоактивного цезію, широко використовувалося в післяаварійні роки.

Без радіаційного контролю не варто вживати гриби та інші дари лісу, що ростуть на забрудненій радіонуклідами території. Конкретні рекомендації з харчування для мешканців забруднених територій можна отримати в лабораторії безпеки харчів Наукового центру радіаційної медицини НА МНУ.

Запитання. Якими пільгами можуть користуватися громадяни України, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (IV категорія), що проживають у країнах Євросоюзу?

Відповідь. Відповідно до Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" (далі – Закон) громадяни, постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, відносяться до відповідних категорій (1, 2, 3, 4). Цим Законом, в залежності від категорії постраждалої особи, передбачено надання пільг, компенсаційних виплат, доплат і допомоги.

Згідно зі статтею 14 вказаного Закону до 4 категорії осіб, потерпілих від Чорнобильської катастрофи, належать особи, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються на території зони посиленого радіоекологічного контролю (IV зона), за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у цій зоні не менше чотирьох років.

Отже, після переїзду на постійне місце проживання до "чистої" місцевості, тобто, території, яка не віднесена до зони посиленого радіоекологічного контролю, вказана категорія громадян, яка має посвідчення категорії 4, втрачає право на пільги і компенсаційні виплати, передбачені статтею 23 Закону.

Статтею 23 Закону зазначено, що компенсації та пільги громадянам, які віднесені до 4 категорії постраждалих від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, надаються на час постійного проживання або постійної роботи чи постійного навчання у зоні посиленого радіоекологічного контролю.

Запитання. Яке фінансування на подолання наслідків аварії на ЧАЕС передбачене проектом нового бюджету?

Відповідь. У поточному році видатки Державного бюджету на соціальний захист та пенсійне забезпечення постраждалих громадян становлять 7,777 мільярдів гривень, що на 339,1 мільйона гривень більше, ніж у 2010 році.

За бюджетними програмами головним розпорядником коштів, за якими визначено Мінпраці, на 2011 рік передбачено 2,5 мільярда гривень, у 2010 році – 2,5 мільярда гривень.

Запитання. Чи будуть у наступному 2012 році діяти пільги при вступі у ВНЗ для інвалідів ЧАЕС II та III групи?

Відповідь. Інваліди ЧАЕС II та III групи – це громадяни, які віднесені до категорії 1.

Пунктом 26 статті 20 (компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 1) Закону України "Про статус і со-

ціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи", передбачено вступ поза конкурсом до державних вищих закладів освіти, професійно-технічних закладів освіти та на курси професійного навчання з обов'язковим наданням гуртожитку на час навчання для тих, хто не має житла, і виплатою підвищеної стипендії, незалежно від місця навчання на території України.

Зазначена пільга також поширюється на дітей (до 18 років) померлих громадян, які за життя були віднесені до 1, 2 категорій постраждалих, та категорії 3 з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою.

Запитання. "Загальнодержавна програма подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006 – 2010 роки" вичерпала свій термін дії минулого року. Чи створена нова аналогічна загальнодержавна програма дій щодо наслідків Чорнобиля?

Відповідь. На виконання пункту 45 розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 липня 2010 року № 1551-р "Про орієнтований план підготовки пріоритетних питань для розгляду на засіданнях Кабінету Міністрів України у другому півріччі 2010 року" Міністерством надзвичайних ситуацій України розроблено проект розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2012-2016 роки" (далі – проект Розпорядження), який погоджено із зацікавленими міністерствами та відомствами.

Враховуючи виступ Президента України Віктора Януковича на засіданні Ради національної безпеки й оборони України 8 квітня 2011 року, де було обговорено проект Розпорядження, а також фінансові та соціально-гуманітарні аспекти реалізації державної політики щодо подолання наслідків катастрофи на Чорнобильській АЕС та за підсумками цього засідання прийнято рішення щодо внесення ряду змін та доповнень до законодавства України, а саме: прийняття Закону України "Про основні засади державної політики щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на сучасному етапі" та Кодекс про захист населення й територій від надзвичайних ситуацій. З цих причин роботу над проектом розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2012 – 2016 роки" призупинено до внесення змін до чинного "чорнобильського" законодавства.

Запитання. Чи становить небезпеку для людей об'єкт "Укриття"?

Відповідь. Особливе місце серед ядерних установок України посідає унікальний для світової практики об'єкт "Укриття". На зруйнованому в 1986 році блоку № 4 Чорнобильської АЕС, що втратив всі функціональні властивості, виконано першочергові заходи для зменшення наслідків аварії та тривають роботи із забезпечення контролю за його станом.

Утримання під контролем джерел випромінювання, забезпечення захисту людини й довкілля від радіаційного впливу є метою всієї діяльності на об'єкті "Укриття", в тому числі – перетворення його на екологічно безпечну систему.

Згідно з підписаним у грудні 1995 року Меморандумом про взаєморозуміння між Урядом України та Урядами країн "Великої Сімки" та Комісією Європейського Співтовариства про закриття

Чорнобильської АЕС, був розроблений Рекомендований Курс Дій, що передбачає низку заходів щодо перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

У рамках Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" реалізуються заходи, в результаті котрих Україна отримає нову локалізуючу оболонку з терміном експлуатації 100 років і зможе розпочати роботи з демонтажу нестабільних конструкцій.

Щодо вилучення паливовмісних матеріалів та інших високоактивних відходів з об'єкта "Укриття". Наразі, контрольовані параметри об'єкта "Укриття" стабільні, і будь-якої їхньої динаміки, котра викликала б стурбованість, уже протягом тривалого часу не помічено. Персонал ЧАЕС виконує регламентні роботи з пілопригнічення на об'єкті, запобігання ядерної активності паливовмісних мас тощо. Незважаючи на виконувани на об'єкті "Укриття" роботи, продовжує зберігатися загальна тенденція стабілізації радіаційної обстановки. На зовнішніх об'єктах, проммайданчику та у виробничих приміщеннях об'єкта "Укриття" з постійним та періодичним перебуванням персоналу не було зафіксовано перевищення контрольних рівнів потужності експозиційної дози гамма-випромінювання та радіаційного забруднення.

Запитання. Яким чином здійснюється контроль за правопорядком та дотриманням радіаційної безпеки відвідувачами колишніх населених пунктів Зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення в період поминальних днів?

Відповідь. Щороку в колишніх населених пунктах Зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення проводяться дні пам'яті (поминальні дні). Їх проведення регламентується відповідним розпорядчим актом Державного департаменту – Адміністрації Зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення.

У зазначені дні пам'яті з метою відвідування кладовищ в Зону відчуження пропусकाються колишні мешканці, а також їхні родичі.

Одним із таких днів є 9 травня. В цей день проводяться поминальні заходи на кладовищах міст Чорнобиля та Прип'яті.

З метою контролю за дотриманням правил радіаційної безпеки та правил перебування в Зоні відчуження проводяться наступні заходи:

встановлюється певний порядок пропуску через контрольно-перепускні пункти "Дитятки", "Лелів" та "Прип'ять";

організовується посилений дозиметричний контроль на території Зони відчуження та при виїзді з неї за маршрутами пересування громадян;

організовується робота правоохоронних органів у посиленому режимі, створюються групи підтримки правоохоронних органів та забезпечується їхнє чергування за відповідним графіком;

відвідувачам видаються пам'ятки, в котрих зазначаються правила радіаційної безпеки під час перебування в Зоні відчуження, а також інформація щодо відповідальності (адміністративної та кримінальної) за порушення законів та діючих нормативно-правових актів у сфері радіаційної безпеки та громадського порядку.

Водночас слід зазначити, що під час проведення поминальних днів не всі громадяни дотримуються правил радіаційної безпеки та правил перебування в Зоні відчуження. У разі виявлення таких випадків порушники примусово виводяться із Зони відчуження або до них вживаються відповідні адміністративні заходи.